

بیرجند

شهرستان بیرجند در استان خراسان جنوبی واقع شده است. این شهرستان از شمال به شهرستان قاینات، از شرق به شهرستان‌های درمیان و سربیشه، از جنوب به شهرستان نهبندان و استان کرمان و از غرب به شهرستان‌های سرایان و طبس محدود است.

در شهر بیرجند طبع را خلط (xelt) گویند و معتقدند که خلط چهار نوع است:

خون، بلغم، سودا، و صفراء

رنگ افراد در خلط خون قرمز، در بلغم سفید، در سودا سیاه و در صفراء زرد است. برای درمان طبع سودا از آب‌های معدنی، کره، گاو، صمغ درخت بنه، کافور قیصری، ذغال درخت انگور و خاکستر پارچه‌ای که در خم رنگریزی رنگ شده است استفاده می‌کنند.

در همه مناطق طبیعت آدمی را به از گونه سرد و گرم می‌دانند و برای درمان هریک از آنها داروهای زیر را تجویز می‌کنند.

درمان سردی

داروهای خوراکی	بیرجند	خوسف	خور	مود	چنشت	سربیشه	درمیان
چای زعفران	×	×	×		×		×
شیربرنج		×					
قلمفر	×			×		×	×
جوز بویا				×		×	×
نارگیل	×			×	×		
نخودبرشته				×	×		
شیره انگور	×						
دارچین	×					×	
خرما			×			×	×
عنانب							×

بیرجند

درمان گرمی

داروهای خوراکی	بیرجند	خوسف	خور	مود	چنشت	سربیشه	درمیان
چای زعفران	×	×					
شیرخشت	×		×			×	
کلپوره کوهی		×					
خاکشیر	×		×				
تخم خنک			×				
کدو				×			
ماست	×			×	×		×
شلغم				×			
چغندر				×			
دوغ					×		
شیراز					×		
برنج بدون روغن					×	×	×
شیر و گوشت گاو						×	×
هندوانه						×	
سیب زمینی						×	×
خارانگین						×	
کما						×	
گوشت خروس						×	

پراکندگی گیاهان دارویی به تفکیک مناطق بررسی شده

نام دارو گیاهی	بیرجند	خوسف	خور	مود	چنشت	سربیشه	درمیان
مخلصه	×		×	×	×	×	×
خارخاسک	×						
استخودوس	×		×	×	×	×	×
ترخ	×		×	×	×	×	×
کلپوره	×		×	×	×	×	×
ترخ کوهی						×	
ترخ سبز							×
شو تخم			×				
کرایبه			×				

				×			گل سفید
×	×	×	×				آوشن
			×				ریوند
			×				دانه، ترکی
×		×	×			×	کاکوتیک
	×	×				×	شاه تره
		×				×	گل بو
		×				×	قسنی
		×			×		رودنگ
×		×			×	×	گل گاوزبان
		×				×	گل بنفشه
	×	×				×	بومادران
×	×			×		×	اجغوند
×	×					×	کرس
×	×						شلمیده
	×						اوشک
	×						قدومه
	×						اسپیوش
×	×	×		×		×	خاکشیر
	×						انقوزه
	×					×	گل شقایق
×	×						بارهنگ
	×						چرخه
	×						سماق
	×						برگ خنجک
	×	×				×	قلمفر
	×	×					اسپنج
×							گندبو
×							ترقنه
×		×					پونۀ کوهی
×				×			شیرخشت
×							خارانگبین
×		×					بادیان
×		زیره صحرائی				×	زیره

بیرجند

×						×	ریحان
×						×	کتان
×							انگور توره
×						×	سیاه‌دانه
	×					×	شاه‌تره
				×			تخم خنک
				×			ملنگو
				×			نقش

در روستاهای بررسی شده داروهای گیاهی را اکثر مردم می‌شناسند ولی در بیرجند این کار به عهده عطرها و داروفروش‌ها است. از تمامی روستاها برای خرید دارو به شهر می‌آمده‌اند بدین لحاظ در بیرجند داروهای بیشتری رایج بوده که عبارت‌اند از:

خیار کبر (xiyârekabar)

روپاس (rupâs)

خوردودانه (xordu dâne)

بابونه گاو چشم: درمان گوش درد

تخم شوید

حنزل (hanzal)

چشوم (čěšom): درمان چشم‌درد

جاکسو (jâksu): درمان چشم‌درد

تنکا (tanakâ): درمان دندان‌درد

چای خشک درمان دندان‌درد

عافر قارها (âqereqârâhâ): درمان دندان‌درد

زیره سبز درمان دل‌درد

بادیون: درمان بیماری‌های پوستی

سورنجان (soranjân): درمان پادرد

هلیله رد (halil lizard): درمان پادرد

گل ختمی (xatmi): درمان دمل

دانه کرچک: درمان دمل

انزروت (anzerut): درمان دمل

اسفرزه (esfarze): درمان دمل

کاکنج (kâkenaj) یا عروسک پشت پرده

کاکل ذرت

شقاقول (šaqâqol)
 درمنه ترکی (dormanayetorki)
 خاصیه (xâsiya) / کاسنی
 گل ارغوان
 تریاک صحرائی
 مرزنجوش (marzanjušdki)
 گل نیلوفر: درمان سرماخوردگی
 سه‌پستان (sepeştân): درمان سرماخوردگی
 تاج‌ریزی درمان سرماخوردگی
 موردانه (murdâna): درمان سرماخوردگی
 ترنجبین برای شیرین کردن جوشانده‌ها
 سنا (anâ)
 پنیرک (panirak): درمان تب و عطش

مخلصه برای درمان بسیاری از دردها استفاده می‌شود. در روستای خور مخلصه را برای درمان عقرب‌گزیدگی، در روستای چنشت برای درمان مسمومیت و سرماخوردگی مصرف می‌کرده‌اند.

استوخودوس را در بیرجند برای ناراحتی معده و قلب، در روستای خور برای رفع تنگی نفس، در روستای چنشت برای درمان سرماخوردگی، در روستای سربیشه برای رفع عطش و در روستای درمیان برای درمان درد گلو استفاده می‌کنند.

توخ را در بیرجند برای درمان دل‌درد و برطرف کردن نفخ و بادگلو، درخور برای درمان درد پهلو نفخ شکم و کلیه دردها و برای درمان اسهال، به کف پا، لاله گوش، شیردان سر، جلوی بینی، و رگ‌های بدن می‌مالند، در روستای مود برای درمان اسهال، در روستای چنشت برای رفع سرماخوردگی، در روستای سربیشه این دارو برطرف‌کننده مسمومیت غذایی و تب‌بر است. در روستای درمیان نیز برای درمان مسمومیت استفاده می‌کنند.

کلپوره در بیرجند و روستای چنشت برای درمان دل‌درد، در روستاهای خور و مود برای رفع درد و نفخ شکم، در روستاهای سربیشه و درمیان برای درمان ناراحتی معده و مسمومیت مصرف می‌شود.

شوتخم را در روستای خور برای درمان دردهای داخلی استفاده می‌کردند. شوتخم را دود می‌کنند و گاهی نیز داخل آتش می‌ریزند.

گرایبه را برای درمان درد شکم درد استفاده می‌کنند.

گل سفیدو را برای رفع سردی به کار می‌برند.

بیرجند

گل زردوک را برای رفع گرمی مصرف می‌کنند.

مستار در روستای خور برای درمان سردی، در روستای چنشت برای رفع مسمومیت و در روستای درمیان برای درمان یرقان استفاده می‌شود.

کما را در درمان انگل مصرف می‌کنند.

گل ارونه را در سرماخوردگی مصرف می‌کنند.

گل زوفا را در روستای سربیشه برای رفع امراض قلبی و در بقیه مناطق بررسی شده در درمان سرماخوردگی استفاده می‌کنند.

شلمیده را در درمان نفخ و دردشکم استفاده می‌کنند.

اوشک را به هنگام کمردرد و چشم‌درد مصرف می‌کنند.

قدومه تب‌بر بوده و فرد بیهوش را به هوش می‌آورد.

اسپیوش در درمان دندان‌درد استفاده می‌شود.

خاکشیر در بیرجند برای درمان دمل، در روستای خور برای درمان گرمی، در روستای چنشت و سربیشه برای رفع بیوست، همچنین در سربیشه برای درمان سرفه نیز استفاده شده است.

انقوزه را در درمان باد بواسیر استفاده می‌کنند.

گل شقایق را در بیرجند در درمان چشم‌درد و در روستای سربیشه در رفع سرماخوردگی استفاده می‌کنند.

بارهنگ برای درمان بیوست مصرف می‌شود.

چرخه یا شزگوله برای برطرف شدن رماتیسم و دردپا استفاده می‌شود.

سمازق (قارچ) خشک را برای درمان کرم معده مصرف می‌کنند.

برگ خنجیک (برگ درخت بنه) را می‌جوشانند و روی پارچه‌ای کشیده و در محل دردهای عضلانی می‌گذارند.

قلمفر را در درمان دندان‌درد استفاده می‌کنند.

اسپنج را در روستای چنشت برای درمان دل‌درد و در روستای سربیشه در درمان سردرد و زکام و در بیرجند برای رفع ناراحتی معده استفاده می‌کنند.

گندبو را برای رفع درد مفاصل مصرف می‌کنند.

ترقنه را در درمان مسمومیت مصرف می‌کنند.

پونه کوهی را در روستای چنشت در درمان ناراحتی معده و در روستای درمیان در درمان سردی استفاده می‌کنند.

شیرخشت را در روستای درمیان برای رفع نفخ شکم و در روستای خور در رفع عطش به کار می‌برند. خارانگین تب‌بر است.

تخم بادیان در روستاهای درمیان و چنشت برای رفع نفخ شکم و در بیرجند برای درمان دل‌درد استفاده می‌شود.

زیره را در درمان دل‌درد استفاده می‌کنند.

شاه‌تره را در بیرجند برای درمان بیماری‌های پوستی و در روستای سربیشه برای رفع سردرد و تب استفاده می‌کنند.

تخم خنک برای رفع عطش مؤثر است.

ملنگو را برای درمان دمل استفاده می‌کنند.

تقش را برای درمان گلودرد استفاده می‌کنند.

بیماری‌های روحی

در این مناطق برای درمان کسی که ترسیده باشد و یا جنی شده باشد دعا می‌گیرند. دعانویس در تأثیر دعا نقش دارد بدین لحاظ مردم به دنبال کسی هستند که دعای او مؤثر باشد و گاه برای این کار به روستاها و یا حتی شهرهای اطراف می‌روند.

در روستای چنشت به مریض ۴ نوع دعا می‌دهند و بیمار باید یک نوع از دعا را بر اسپند دود کند، دعای دیگر را با آب گل صدبرگ بخورد، دعای دیگر را در قبرستان کهنه دفن کند و دعای چهارم را به لباس خود ببندد که این دعا باید تا ۴۰ روز روی لباس او باقی بماند.

در سربیشه علاوه بر این، آبی روی هر زنجیر مسجد می‌ریزند و آبی را که از زنجیر می‌ریزد به بیمار می‌دهند تا بخورد.

در بیرجند داروهای گیاهی و غیرگیاهی را که برای درمان ترس مصرف می‌کنند. این داروها عبارتند از: جوند (Jond) (بیضه سگ‌آبی)، گل‌گاوزبان گیلانی دم‌کرده، سنبل‌الطیب، لیمو عمانی.

در روستای خور نیز برای بیماری که ترسیده است کاردی را که در سر تنور است آب می‌کشند و آب آن را به او می‌دهند تا بخورد.

بیماری‌های جسمی

کچلی در حوزه پژوهش برای درمان کچلی سر را بند می‌اندازند. جای بند انداخته‌شده را در سربیشه حنا یا ضمه کوبیده، در روستای چنشت حنا و شاه‌تره و در مود اشغار (ešqâr)، اجوه (ajve) و تاق جوشانده می‌گذارند. در بیرجند پوست تخم‌مرغ را نرم کرده و با حنا و سدر مخلوط کرده و روی سر می‌گذارند و پر زردآلو را خیس کرده و در محل کچلی می‌گذارند.

در خوسف روی زخم کچلی را روغن مار می‌مالند و در خور ادراار انسان را جوشانده و بر سر می‌گذارند و یا پشگل شتر را در آتش سوزانده در محل کچلی می‌گذارند.

سردرد برای درمان سردرد زنجبیل را با گلاب و یا قهوه مخلوط کرده و روی پیشانی می‌گذارند. در روستای خور گشنیز را می‌جوشانند و به خورد بیمار می‌دهند و یا سوپ را داخل بخور گشنیز می‌برند.

چشم‌درد برای درمان چشم، سرمه به چشم می‌کشند. علاوه بر این در بیرجند هسته هلو را خرد کرده روی پنبه ریخته و آن را روی چشم می‌گذارند گذاشتن چشموم (čěšom) و جاکسو (jâksu) روی چشم نیز معمول است. در روستای خور خون بچه کبوتر را در چشم می‌ریزند و در مود چای داخل چشم ریخته و یا چشم را با چای می‌شویند. در سربیشه نیز برای درمان چشم‌درد از بخور اوشن (owšan) و دارچین و یا از بخار مخلصه استفاده می‌کنند.

گوش‌درد برای درمان گوش‌درد، در بیرجند و روستاهای خوسف و مود از دود سیگار استفاده می‌کنند. در روستای خور و چنشت و در میان شیر انسان در گوش می‌ریزند ولی در روستای درمیان و چنشت شیرزنی را که دختر به دنیا آورده را استفاده می‌کنند. در بیرجند و روستای مود برای درمان درد گوش روغن بادام در گوش می‌چکانند. در سربیشه برای این کار روغن حیوانی از خانه زن و شوهری که (دختر عمو و پسر عمو) باشند می‌گیرند و با پنبه داخل گوش می‌چکانند.

علاوه بر این‌ها در بیرجند مرهمی از مخلوط سکه، ریزه آهن، و سیب‌زمینی پخته یا تخم‌مرغ و بابونه روی گوش می‌گذارند.

دندان‌درد

در بیرجند گذاشتن نوشادر، چای خشک، قلمفر (qalmfor)، عاقرقرها (aqerqrhâ) معمول بوده، همچنین داغ کردن دندان نیز متداول بوده است.

در خوسف دود سیگار را برای درمان دندان‌درد تجویز می‌کنند.

در مود دارچین نمک و قلمفر را روی دندان می‌گذارند.

در چنشت و درمیان پیه و زردچوبه یا مغز گردو داغ شده را روی دندان می‌گذارند. اگر درد دندان بهبود نیابد از برگ تنباکو استفاده می‌کنند.

در سربیشه برای درمان دندان درد مقداری پیه با اسپیش (espyuš) مخلوط کرده روی دندان می گذارند و یا یک دانه قلمفر روی دندان می گذارند. هلوی خشک شده و روغن داغ را نیز برای درمان دندان درد استفاده می کنند.

گلودرد

- در بیرجند و خوسف آب سماغ یا آب نمک غرغره می کنند.

در خور گیاه تقش (taqeš) را در هاون می کوبند و آب آن را می گیرند و در گلو قرقره، کرده و مخلصه و گندبو (ganebu) را می جوشانند و به خورد بیمار می دهند.

- در چنشت و در میان آب شاهتوت را به گلو می مالند و یا آن را غرغره کرده یا می خورند.

- در سربیشه برای درمان گلودرد اگر لوزه ها چرکی شده باشد، آن را با دست می فشارند و بالا می آورند و یا گردو را داغ می کنند و مغز آن را می خورند. غرغره کردن نمک نیز برای این کار مفید است. برای درمان گلودردی که از ناراحتی معده باشد زنجبیل و ریوند (rivand) را با هم می جوشانند و می خورند.

گردن درد برای درمان درد گردن روغن دنبه با زردچوبه را مخلوط کرده و روی گردن می مالند و شال می بندند.

دل درد برای درمان دل درد زیره، کلپوره و بادیان مصرف می کنند علاوه بر آن در بیرجند به گونه های زیر نیز عمل می شود:

جوشانده، زیره سبز، بادیان، کلپوره و ترخ را مصرف می کنند. دم کرده دم گیلان نیز متداول است.

- در خوسف اجقو (ajqu) یا زیره را می خورند.

- در چنشت گل سپنج و مخلصه، گل زرد و قسنی را با مخلوط کرده و می جوشانند، مقداری از آن را می خورند و مقداری دیگر را به محل درد می مالند.

- در درمیان برای درمان دل درد شوید و نمک را مخلوط کرده و می خورند.

- در سربیشه برای درمان این درد خوردن بهارنارنج نیز رایج است.

پادرد برای درمان درد پا محل درد را می بندند و یا با روغن حیوانی چرب می کنند و یا محل درد را با میله داغ می کنند. علاوه بر این در بیرجند سورنجان (soranjān) صبرزرد یا صبر سقوی و هلیله زرد را با هم مخلوط کرده و روی موضع درد می گذارند. همچنین آبغوره، آب نمک یا روغن گل سرخ را به محل درد می مالند.

کمردرد برای درمان محل درد را با روغن حیوانی و دارچین چرب کرده و یا حجامت می کنند. حجامت به انواع گوناگون به شرح زیر انجام می شود:

بیرجند

حجامت با شاخ بدین شکل که ابتدا پشت فرد مریض را با تیغ و پکی (paki) یا تیغ قالیافی می‌بریدند و بعد شاخ گاوی که داخل و ته آن سوراخ است را در محل بریدگی می‌گذارند و می‌کنند تا خون از آن خارج شود. حجامت به وسیله شاخ در روستاهای خور، خوسف، و بیرجند معمول است.

حجامت به وسیله فنجان ابتدا محل درد را تیغ می‌زنند سپس پنبه‌ای را آتش زده داخل فنجان گذاشته و بعد فنجان را در محل مورد نظر می‌اندازند آتش داخل فنجان خاموش شده و خون را می‌کشند و یا ورم کمر را کم می‌کند. بعضی نیز محل را تیغ نمی‌زنند و فنجان می‌اندازند. فنجان انداختن در روستاهای خور، درمیان، و سربیشه معمول بوده که در روستای سربیشه ته فنجان سوراخ است و با میله‌ای خون را می‌کند.

حجامت به وسیله لیوان انداختن در این شیوه مقداری خاکستر را داخل پارچه‌ای می‌گذارند و سر پارچه را آتش می‌زنند و این پارچه را روی محل درد می‌گذارند و پس از آن لیوانی را روی پارچه قرار می‌دهند و تراکم ایجاد می‌شود و درد را می‌کشند. لیوان انداختن بیشتر در روستای خور رایج است.

حجامت به وسیله کوزه انداختن کوزه انداختن بدین شکل است که کوزه‌ای را که ته آن سوراخ بوده و نی به آن متصل است پشت مریض می‌گذارند و از نی ته کوزه می‌کنند تا محل بالا بیاید، سپس محل را تیغ می‌زنند و بعد با شاخ گاو، که داخل و ته آن سوراخ است، خون را می‌کنند. این نوع حجامت در روستای مود معمول است.

- حجامت را کولی‌های محلی که به آن‌ها استاکار (estakâr) می‌گویند انجام می‌دهند. علاوه بر کمردرد برای کسی که خونش کثیف است و یا درد مفاصل دارد نیز حجامت انجام می‌شود.

شکم‌درد

- شوتخم (šowtoxm) / (شوید)، کلپوره (kalpure)، شد (šod) و نمک، اسفخ انگور (esfaxangur).
- در روستای چنشت بادیان و نبات را مخلوط کرده و می‌جوشانند و یا خشک مصرف می‌کنند. و یا خاکشیر و نبات را کوبیده و شب بیرون از خانه می‌گذارند تا ستاره به آن بتابد و صبح ناشتا آن را استفاده کنند.

سرماخوردگی برای درمان سرماخوردگی مخلصه را مانند چای دم و مصرف می‌کنند و یا جوشانده‌ای از گل نیلوفر، سه‌پستان، گل بنفشه، گل زوفا، تاج‌ریزی، و موردانه درست کرده و می‌خورند. از بخور شلغم و بخور آب یا بخور چوب درخت بید نیز برای این کار استفاده می‌شود. در سربیشه برای درمان سرماخوردگی نمک را در کاسه‌ای داغ می‌کنند و آن را روی پارچه‌ای می‌گذارند و روی ستون فقرات بیمار می‌گذارند.

تنگی نفس از شاه‌تره برای درمان تنگی نفس استفاده می‌شود.

دمل را با نشاسته، آرد جو، گل ختمی، تخم کتان قرمز دانه کوچک، انزروت (anzerut)، اسفرزه (esfarze) و خاکشیر درمان می‌کنند. در روستای مود برای درمان دمل علف کلکورشک (kalqorešk) را می‌کوبند و در روی دمل می‌گذارند تا رسیده شود، سپس محل را سوزن می‌زنند تا چرک آن خارج شود.

بند آمدن ادرار برای درمان بند آمدن ادرار آلو و گیلان و خوله یا کاکل ذرت را می‌جوشانند و به مریض می‌دهند تا خوب شود.

- در روستای خور برای درمان بند آمدن ادرار سرکفتار را در جایی زیر خاک می‌کنند و بیمار را دور آن می‌چرخانند و مقداری از موی کفتار را زیر پیراهن بیمار دود می‌کنند.

بیماری‌های پوستی برای درمان بیماری‌های پوستی مالیدن و خوردن شاه‌تره را مؤثر می‌دانند.

اسهال برای درمان اسهال ترخ را می‌جوشانند و می‌خورند. مصرف آبنوره را نیز برای این کار مفید می‌دانند. اگر مریض خوب نشود، ریحان و نعنا را می‌کوبند و آبش را به مریض می‌دهند.

جراحات

برای درمان جراحی روز زخم را خاک می‌ریزند و یا روی محل زخم ادرار می‌کنند و بعد جای آن را با پارچه می‌بندند. اگر زخم عمیق باشد، پنبه‌ای را آتش زده و پس از خاموش شدن آن را روی زخم می‌گذارند و یا کهنه داغ می‌کنند.

- در روستای چنشت اگر زخم خیلی عمیق باشد یونجه کوبیده روی زخم می‌گذارند. در روستای درمیان زردچوبه و پیه را با هم مخلوط کرده و روی زخم می‌گذارند و می‌بندند.

- در بیرجند برای این کار خاکستر پر مرغ یا خاکستر پوست مرغ را روی محل زخم می‌گذارند تا بهبود یابد. اگر زخم چرکی شود در روستای خوسف پوست تازه گوسفند در محل زخم می‌گذارند و بعد محل زخم را می‌بندند و حدود ۲ ساعت می‌گذارند تا چرک را بکشد.

کوفتگی

برای درمان کوفتگی زردچوبه را با روغن حیوانی یا پیه گوسفند یا تخم‌مرغ مخلوط کرده و در محل کوفتگی می‌گذارند. مومیایی و یا مخلوط خرما با دنبه یا روغن داغ را نیز در محل درد می‌گذارند. گذاشتن زمه (zome) در محل کوفتگی نیز کم و بیش معمول است.

در روستای مود اگر فرد بیمار با این داروها بهبود نیابد گوشت را با زیره می‌کوبند و در محل کوبیدگی می‌گذارند.

در روستای در میان گاورس (ارزن) و نمک را در ظرف داغ کرده و داخل کهنه‌ای گذاشته و روی محل کوفتگی می‌گذارند.

دررفتگی برای درمان دررفتگی به شکسته‌بند مراجعه می‌کنند. برای این کار ابتدا محل دررفتگی را با آب گرم و یا دست ماساژ می‌دهند، سپس محل دررفتگی را جا می‌اندازند، و زرده تخم‌مرغ را با رودنگ (rudang) و یا روغن حیوانی مخلوط کرده و در محل دررفتگی می‌گذارند و با پارچه می‌بندند.

شکستگی برای درمان شکستگی ابتدا محل شکستگی را با آب گرم ماساژ می‌دهند و بعد استخوان‌ها را جا می‌اندازند سپس زرده تخم‌مرغ را با رودنگ (rudang) (روناس) مخلوط کرده و روی پارچه‌ای گذاشته

بیرجند

و در محل شکستگی می‌بندند. اگر شکستگی زیاد باشد، اطراف شکستگی را ترکه می‌گذارند و با پارچه می‌بندند.

- در روستای خوسف محل شکستگی را با پوست گوسفند می‌بندند.

- در روستای درمیان، رودنگ^۱ را با سفیده تخم مرغ مخلوط کرده و در محل شکستگی می‌گذارند.

- در بیرجند شیرین بیان را می‌جوشانند و شیره آن را روی محل شکستگی می‌گذارند.

افرادی که به امر طب می‌پردازند

شکسته‌بند شکستگی، دررفتگی و کوبیدگی و رگ به رگ شدن اعضاء را درمان میکند.

دایه (ماما) در زایمان به زائو کمک می‌کند.

دلاک کار اصلی دلاک، آرایشگری بوده ولی کشیدن دندان را نیز انجام می‌دهد. در روستای مود به دلاک سلمانی نیز می‌گویند. در روستای چنشت به سلمانی ختنه‌گر می‌گویند که علاوه بر کشیدن دندان، بچه‌ها را نیز ختنه می‌کند.

استادکار که اکثراً دوره‌گرد و در واقع کولی هستند، حجامت می‌کند.

عطار کسی است که داروی گیاهی تجویز می‌کند. در سربیشه به این فرد سررشته‌بند (sarrešteband) می‌گویند.

پژوهشگاه علوم انسانی و مطالعات فرهنگی
پرتال جامع علوم انسانی

---

۱. نام گیاهی است.